

Seramik Sanatıyla Terapötik Uygulamalar: 6 Şubat Depremi Adıyaman Örneği

Therapeutic Applications with Ceramic Art: 6 February Earthquake Adıyaman Example

Burhan YALÇIN¹ , Hülya AK²

Özet

Sanatla terapi yöntemleri insanlık tarihi kadar eski olup mağara duvarlarına çizilen resimler, en eski sanatla terapi yöntemleri arasında örnek olarak verilebilmektedir. İnsanoğlu geçmişten bugüne kadar iç dünyasını müzik, resim ya da diğer plastik sanat alanlarıyla ortaya koyma ihtiyacı duymuş, duygu, düşünce ve deneyimlerinin terapötik yöntemlerle sanatsal ifadeye dönüştürmüştür. Özellikle yaşadıkları zorlukları, doğal afetler, savaşlar vb. olumsuz yaşam şartlarının etkilerini azaltmak için, sanata sığınmışlardır. Çalışmada doğal afetler ve savaşlardan etkilenen çocuk ve yetişkinlerin travmatik olaylara maruz kaldıktan sonra, yaşadıkları ruh sağlığı problemleri incelenmiş, sanat terapi yöntemlerinin bireyler üzerinde oluşan olumsuz etkilerinin en aza indirilmesi için araştırmalar yapılmıştır. Bu araştırmada 06 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremden etkilenen farklı yaş grubundaki çocukların, psikolojik sorunlarını iyileştirme, insan ilişkilerini geliştirme, sosyalleşmelerini sağlamak amacıyla kil terapi yöntemi kullanılarak, şekillendirdikleri objeler ve bu süreçteki duyguları incelenmiştir. Kil ile şekillendirme yaptırılmasındaki temel amaç, bireyin olumsuz davranışlarını azaltmak, sağlıklı insan ilişkileri kurmalarını sağlamak, rahatlatmak gibi özellikler sayılabilir. Kili şekillendirip seramik ürünler elde eden bireyler, cümle kurmadan kilden şekillendirdikleri ya da kil üzerine çizdikleri sembollerle, doğrudan ya da dolaylı olarak kendilerini ifade edebilmektedir. Böylelikle kil ile ürünler üretmenin, somut olmasının yanında gerginlik, huzursuzluk, mutluluk gibi bilinçaltına ait düşümlerin ortaya konulması ile psikoterapide kullanılması temelini de oluşturmaktadır.

Anahtar sözcükler: Seramik, sanat, terapi, terapötik.

Abstract

Art therapy methods are as old as human history, and the paintings painted on the cave walls can be given as an example among the decrepit art and therapy methods. Human beings have felt the need to reveal their inner world through music, painting or other plastic art fields from the past to the present, and have transformed their feelings, thoughts and experiences into artistic expression through therapeutic methods. Especially the troubles they have experienced, natural disasters, wars, etc. They have taken refuge in art to reduce the effects of negative living conditions. In the study, the mental health problems experienced by children and adults affected by natural disasters and wars after exposure to traumatic events were examined, and research was conducted to minimize the negative effects of art therapy methods on individuals. In this research, the objects and feelings of children of different age groups affected by the Kahramanmaraş-based earthquake that occurred on February 06, 2023 that they shaped with the clay therapy method in order to improve their psychological problems affected by the disaster, improve human relationships, and enable them to socialize were examined. The main purpose of shaping with clay is to reduce or eliminate the negative behaviors of the individual, to enable them to establish healthy human relationships, to relieve features such as. Individuals who shape clay and obtain ceramic products are able to express themselves directly or indirectly with symbols that they shape from clay or draw on clay without forming sentences. Thus, in addition to being concrete, producing products with clay is also the basis for using it in psychotherapy by revealing subconscious dreams such as tension, restlessness, happiness.

Keywords: Ceramics, art, therapy, therapeutic.

Geliş Tarihi / Submitted: 02/07/2024

Kabul Tarihi / Accepted: 19/07/2024

Atrf / Citation: Yalçın, B., & Ak, H. (2024). Seramik sanatıyla terapötik uygulamalar: 6 şubat depremi Adıyaman örneği. *Avrasya Beşeri Bilim Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 11-20.

¹ Doktora Öğrencisi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir, Türkiye, burhanyalcin02@gmail.com

² Öğr. Gör. Dr. Adıyaman Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu, Adıyaman, Türkiye, hak@adiyaman.edu.tr

Giriş

Sanat insanlık tarihi kadar eski olmakla beraber, tarihsel süreçte toplumlara göre farklılık göstererek kendilerine özgü olmuş, güncel hayatın yanında, duygu ve düşüncelerinin, bilinçaltının, içgüdülerinin yansımaları sanatla göstermişlerdir. İkel dönemlerde de insanlar gündelik yaşamlarının yanı sıra duygu ve düşüncelerinin dışavurumunu, mağara resimlerine çizerek göstermişlerdir (Artut, 2004, 11-13). Demek ki sanat, bir ihtiyaç aynı zamanda anlatılmak isteneni, müzik, çizim, sembol, heykel vb. ile sanat alanlarıyla gösterme ihtiyacından doğmuştur.

Sanatla terapi ve tedavi yöntemleri 20. yy.'da bilimsel tespitlerin artması nedeniyle sanatın tedavi uygulamalarına girdiği görülmektedir. Sanatla terapide bireyin hayata uyumunun sağlanması, fiziksel ve psikolojik rehabilitasyon olarak görülmeye başlanmıştır. Bireyin yaşama uyum sağlanması, fiziksel, sosyal, psikolojik problem yaşayan her birey için önemlidir. Tarihsel süreçte Selçuklu ve Osmanlı بیمارhanelerinde, şifahanelerinde canlı müziğin ve su sesinin tedavide kullanım örnekleri görülmektedir (Göktepe, 2024, 5). Kil ile terapide şekillendirme yapılırken birey iç dünyasını kili; yoğurarak, kazıyarak, üst üste yerleştirerek açığa kavuşturur. Bu anlamda kil ile şekillendirme iyileştirici bir rehber olarak karşımıza çıkmaktadır.

Deprem gibi doğal afetlerden etkilenen birey ve çocukların depresyon, ruhsal bozukluk, stres, korku gibi etkilerin en aza indirilmesinde sanatın rolü oldukça büyüktür. Doğal afetler ve savaşlardan etkilenen insanların bu durumlara maruz kalması ciddi ruh sağlığı problemlerini beraberinde getirmektedir (Çal, 2019, 74-77). Doğal afetler her yıl Dünyanın farklı bölgelerindeki insanları etkilemekte, ayrıca ulusal ekonomileri de kötü bir şekilde etkilenmektedir (Kadioğlu, 2008, 1). Deprem, yer kabuğunda meydana gelen kırılmalar ile ortaya çıkan enerjinin dalgalar haliyle yayılmasıyla yeryüzünün sarsılması olayıdır. En eski dönemlerden beri tektonik oluşumu, jeolojik yapısı, topografyası ve meteorolojik özellikleri gibi nedenlerle Türkiye birinci derece deprem bölgesi olarak bilinmektedir (Ergünay, 2007, 1). Türkiye'de 06 Şubat 2023'te meydana gelen Kahramanmaraş merkezli 7.6 ve 7,7 şiddetindeki depremler en çok can kaybına sebep olan deprem olarak ifade edilmektedir. Bu deprem Kahramanmaraş, Gaziantep, Şanlıurfa, Diyarbakır, Adana, Adıyaman, Osmaniye, Hatay, Kilis, Malatya ve Elâzığ şehirleri etkilemiştir. İnsanları psikolojik ve biyolojik olarak etkileyen bu felaket sonucunda bireyler ve özellikle çocukların etkilendiği görülmektedir. Çocuklarda görülen davranış değişikliği, yetişkinlerinkine benzer tepkisel davranışlar şeklinde olup, umutsuzluk, stres, korku, güvensizlik, şaşkınlık gibi değişikliklerdir. Bireylerde ve çocuklarda psikolojik olarak görülen depresyon ve genel anksiyetedir. İnsanlar üzerindeki bu etkilerin ve davranış değişikliklerinin azaltılması ya da ortadan kaldırılması için yaş gruplarına göre eğitim programları planlayıp uygulamak gerekmektedir. Sosyalleşme, duygularını ifade edebilme, yerleştikleri yeni yerlere uyum sağlayabilmeleri, olumsuzluk duygularını yenebilmeleri, yaşadıkları felaketi bir süreliğine unutabilmeleri için çeşitli eğitim ve psikolojik destek sağlanması gerekmektedir (Akaroğlu vd., 2023, 359-360).

Doğal Afetten etkilenen birey ve çocuklara, sanatın iyileştirici gücünü kullanarak fayda sağlanabilir. Çocukların hayal dünyalarını, düşüncelerini anlamak ve geliştirmek için drama, oyun, müzik, resim, seramik gibi sanatsal etkinlikler düzenleyerek çocuklara sanat terapisi yapılabilir. Sözel olarak ifade edemediği ya da yaşadığı travmayı içine atmaması için sanatsal etkinliklerden faydalanılarak doğru tespitler yapıp gerekli psikolojik destekler sağlanabilir (Karabulut, vd., 2020, 38-50). Bu bağlamda alanında uzman kişiler ile irtibata geçilerek gerekli eğitim ve etkinlikler düzenlenmelidir. Korku, kaygı, endişe gibi duygular, sanat yönetimi aracılığıyla çocukların ve yetişkinlerin duygularını ifade etmelerini sağlamaktadır. Çocuklar için davranış ve psikolojik durumları hafifletme, olumsuz düşünce ve duygularla baş etme gibi davranışlar en aza indirilebilmektedir (Yıldız, 2021, 1-17). Sanat terapi yöntemleri, bu afetlerden etkilenen insanların yaşadıkları travmaları daha kolay atlatabilmeleri ve gelecekte daha sağlıklı birer birey olabilmelerini sağlayacaktır.

Deprem Psikolojik Etkileri

Yaşanan doğal afetler sonucunda yetişkinler ve özellikle çocuklar derinden etkilemiştir. Bu etkiler, çocuklarda her ne kadar yetişkinler den farklı gözlemlense de çocuklarda görülen etkiler yetişkinlerdeki gibidir (Pfefferbaum, 2008, 3). Çocuklardaki davranışlarda yetişkinlere oranla tepki görülmeyebilir ya da bu durum içinde buldukları gelişim döneminin özelliklerinden veya yaşadığı doğal afetteki konumu ve çevresindeki, aile bireylerinin durumundan kaynaklanabilmektedir. Afetlerden etkilenen çocukların gelişim dönemlerine göre yaş gruplarında gözlenen davranış değişiklikleri ele alındığında 3-5 yaş oyun çağı döneminde, bozulan

yaşam düzeninde uyum sorunları yaşamasına neden olur ve doğal afetin etkisi ile güvensizlik, korku, şaşkınlık, kekemelik, konuşma bozukluğu ve strese bağlı sağlık sorunları sık sık görülebilmektedir. Ayrıca afet sonucu yaşadığı kayıp yakınlarını hatırlatan oyunlar oynama ve yaşananları bir öyküymüş gibi sürekli anlatma ve sorular sorma şeklinde kendini gösterebilmektedir (Erden vd., 2009, 24). 6-11 yaş grubu çocuklar, olayların farkına varacak olgunlukta oldukları için yaşamlarını etkileyecek tehlikelere karşı gerçekçi bir bakış açıları vardır. Bu yaş dönemindeki çocukların afetlere karşı savunmasız ve güçsüz olduklarının farkında oldukları için güven kaybı yaşayabilir, ayrıca ebeveynlerine aşırı bağlanma davranışı sergileyebilmektedir. Akran ilişkilerinin yoğun olduğu bu dönemde arkadaşlarını kaybetme korkusu ya da ayrılma gibi durumlarda depresyon ya da psikolojik sorunlar yaşanabilir. Ergenlik dönemi 10-25 yaş aralığı döneminde birey, bedensel, ruhsal ve sosyal değişimlere uyum sağlamaya çalışırken bir de doğal afete maruz kalması psikolojilerini daha kötü etkileyecektir. Afetten sonra yaşam koşullarına bağlı olarak, genel yaşam düzeninin bozulması ile uyku bozukluğu ve ardından yaşanan olaylardan uzaklaşmak hissi ile madde kullanmaya yönelebilir bunun sonucunda saldırganlık ve suç işleme oranı da artabilmektedir (Karabulut vd., 2019, 372). Bu tür saldırganlıkların ve suç işleme oranlarının artmaması için Parsıl'ın belirttiği gibi hayali oyun, öykü, resim, el işi etkinliği, yoğurma maddeleri, yaratıcı olan dramalar düzenlemek ve çocuklardaki yaratıcılıkların sönmeden ortaya çıkarılması, çocukların engellenmemesi, oyun oynamalarına izin verilmesi, doğa ile iletişime izin verilmesi, karmaşık olmayan basit oyunlarla hayal dünyasını harekete geçirilmesi, sanat etkinliklerinde bulunması için ortamların hazırlanması olmuyorsa hazır ortamlarda bulunmasının önemi (Parsıl, 2012, 27) deprem bölgesindeki tüm yaş grupları için çok önem arz etmektedir.

Sanatla Terapide Seramiğin Rolü

Sanat, insanoğlunun yaşantısını düzenlemesinin bir parçası olarak, kişinin içsel dünyasının anlamlandırmasında ve duygularının dışavurumunu sağlamasına yardımcı olmakta ve yaratıcı problem çözme becerisini harekete geçirmektedir (Bostancıoğlu & Kahraman, 2017, 151). Duygu dışavurumunun bir yolu olan sanat çocuklar için hem ciddi bir iş hem oyun hem de bir sanattır. Çocuk psikiyatrisinin vazgeçilmez olan oyun ile tedavi, çocukta bütün keşfediciliğini ortaya çıkarmakta, aynı zamanda yetişkin hastalar için de hem eğlenceli hem de disiplinli bir yöntem olduğu için sanatın tedavide kullanımına benzer bir etki yaratmaktadır (Göktepe, 2015, 12).

“Oyun analizi, sembolizmin çocuğun sadece ilgisini çeken şeyler değil, aynı zamanda düşlemlerini, endişelerini ve suçluluğunu insanlardan başka nesnelere aktarmasını sağladığını göstermiştir. Böylece oyunda büyük bir rahatlama yaşanır ki bu da onu çocuk için çok önemli kılan faktörlerden biridir” (Klein,1975, 138).

Tarih boyunca bir ifade aracı olarak kullanılmış olan sanatın kökeninde mağara duvarlarına çizilen resimler ya da sembollerden başlayarak günümüze kadar farklı sanat kollarında değişmiş ve gelişmiştir. Bu yüzden sanat insanlık tarihi kadar eskidir diyebiliriz ve insan var oldukça sanat da var olacaktır (Acar & Düzakın, 2017, 7). İnsanın yaşamını, ruhunu ifade edeceği sanat eserini, zihninde kurguladığı resim ve objeleri şekillendirerek bir yol geliştirmeyi sağlamaktadır (Levine, 2021, 19). İnsanlar duygu, düşünce, deneyim ve algılarını, sanat ürünlerinde sentezleyerek somutlaştırırlar. Somutlaştırılan bu deneyimler doğal olarak bireyin iç dünyasındaki dış algılarını birbirine ekleyerek oluşturduğu sentezlerde kendini göstermektedir. Çünkü yaşadığı duygu durumu, maruz kaldığı travmatik olayların kişiyi etkileme biçimi o kişinin bugünkü davranış ve algıları ile doğrudan ilişkilidir (Kırlı, t.y., 7).

İnsan yaşamına ve tam anlamıyla en baskın, en büyük yaratıların bizlerin sanatsal anlamda yön veren sanat; rahatlatma, hayatı anlamlı kılma ve kolaylaştırma gibi sebeplerle insan yaşamından uzak tutulamaz. İnsan olmak doğanın verilerini kullanarak düzenlemek ve biçimlendirmek gibi yeni üretim eylemlerini hayatın anlama ve yaşama olanağını geçerli kılmakta (Kandinsky kavrayışımız için çözülememiş birer bilmece olduğunu bilmemizi sağlamaktadır (Freud, 2020, 6). Sanat umutsuzluğumuzu, zaaflarımızı, unutkanlığımızı, yaşadığımız zorlukları iyi ya da kötü zihnimizin toparlanmasına yardımcı olacaktır. Bu sebeple sanat terapisi ile ortaya çıkarttığımız bu çalışma bize kendimizi hatırlatacak ve iç dünyamızı yansıtacaktır. Sanat terapisinin özü 'de sanatsal araçlarla duygusal deneyim ve ifadelerin düzenlenme imkanını sağlamak olacaktır (Öz Çelikbaş, 2019, 21).

Sanat terapisi sanatın alt dallarını içerisinde barındıran, psiko-terapinin de ilgilendiği bir alan olduğunu ve aynı zamanda da psikolojiden de bağımsız olmadığını yapılan araştırmadan görmekteyiz (Öz Çelikbaş, 2019, 49)

ve bizde çocuklarda olumsuz davranışları ortadan kaldırmak veya en aza indirmek, çocukların bireylerle sağlıklı ilişkiler kurmak için uygulanan bu tedavi yönteminden faydalanmak ve faydalanırken de bu tedavinin Psikiyatristler, Sosyal Hizmet Danışmanları, Doktorlar, Ergoterapistler, Psikologlar, Sanat Eğitimcileri ve bu alanlarda lisansüstü eğitim almış kişilerin uygulayabildiğini bilmekteyiz (Göktepe, 2015, 28). Sanat terapisinde temel amaç olumsuz davranışları yok etmek, azaltmak, sağlıklı insan ilişkileri kurmak, duygusal farkındalık ve sanatsal çalışmayla danışanın ego işlevlerini düzeltmektir. Uluslararası bağlamda sanat terapileri 6 grupta incelenir. Bunlar; görsel sanat terapisi, müzik terapisi, dans/hareket terapisi, psikanaliz terapi, yaratıcı yazı ve şiir terapisi. Bu çalışmada görsel sanat terapisi üzerinde resim çizimi, heykel yapımı, seramik yapımı gibi sanatsal etkinlikler düzenlenmiş olup uygulama çalışmaları görsel olarak sunulmuştur. Çalışmanın planlanması terapistin yaratıcılığıyla yapılabilir. Terapist yapacağı çalışma ile taklit ettirmekten kaçınılmalıdır. Bir resmi ya da başka bir sanatsal çalışmayı taklit ederse o kişinin duygu dünyasını dışa vurmasına ket vurabilir. Sanat terapisinde kişiler sanatçı olmak zorunda değildir. Biçim kaygısından uzak, içlerinden geldiği gibi sanatsal öğeler oluşturabilirler (Göktepe, 2015, 68-69).

Şekil 1. Adıyaman Atletizm Pisti Çadır Kenti (Kişisel Arşiv)

Duygu ve düşüncelerin sözlü olmayan yaratıcı sürecini iyileştirip yaşamı daha anlamlı kılan sanat terapisi; insanların hayatlarına yön veren, onları rahatlatmak, anlam kazandırmak ve hayatı kolaylaştırmaktır. İnsanoğlu doğanın verilerini yeniden ifade etmek için duygu ve düşüncelerini yeniden tasarlayarak modelleyip biçimlendirmektedir. Diğer psikoterapi türleri gibi sanat terapisi de kişisel gelişim desteklenmesinde duygusal onarımın bir destekleyicisi görevinde çocuklarda, yetişkinlerde bireylere yardımcı olabilecek bir yöntemdir. Her yaştan bireylere derin içgörüler kazandırır, bunaltıcı duyguları travmaları serbest bırakır, çatışma ve sorunları çözer, günlük yaşamı zenginleştirir ve bireyleri refaha ulaştırmaktadır. Terapist özellikle sanatsal yaratımın estetik değerleri ile kişinin kendini ispatlaması gereken terapötik ihtiyaçlara odaklanır. Sanatın bu güçlü etkisi insan değişim ve dönüşümün sürecini sürdürerek psikoterapi çatısı altında sanat terapisinin doğuşuna yol açmıştır (Sağ, 2023, 163-172).

Terapötik, terapide kullanılan terapi amaçlı, sağaltıcı, tedavi edici, tedaviye ait, anlamlarına gelmekte (Öz Çelikbaş, 2020, 570) ve bu sebeplerle ki sanat ve art terapi çalışmaları sanatın bütün dallarını içine almak kaydıyla çok uzun sürelerdir gerek bireysel gerek grup psikoterapilerinde kullanımları ve güçleri her geçen gün giderek artmaktadır (Kırlı, t.y., 9). Nevin Eracar, 17 Ağustos 1999 Depreminin ardından İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı ile iş birliği kurmuş ve sanat terapisi çalışmalarını deprem bölgesinde yaparak sanat terapisi için “Sanat, sözlü ifade ile anlatılmayan içsel yaşantıların, sanat yoluyla kendiliğinden, dışa aksinin imkanını sunar ve bu şekilde kişinin hissi yüklerinden arınmasına yardımcı olur.” sözleriyle açıklamada bulunmuştur (Öz Çelikbaş, 2011, 2).

Sanatla terapide seramik sanatının rolü oldukça büyüktür. Seramik insanlık tarihi kadar geçmişi olan ve ilk yıllardan beri iletişim aracı olarak kullanıldığı bilinmektedir. Kil ile şekillendirilip kişilerin iç dünyalarını sözel olmayan bir teknikle kendilerini ifade etmeleri mümkün olmaktadır. Kilin rahatlatıcı özelliği yaratıcılıkla birleşerek duygu ve düşüncelerini fiziksel ve mental gelişmeyi yansıttığı gibi modelleme ve ürünün gözlemlenmesi yoluyla zihinde terapi uygulaması yaparak bireyi rahatlatır (Canyılmaz, 2021, 135). Dokuz Eylül Üniversitesi'nin farklı birimlerinden akademisyen ve öğrencilerden oluşan bir grup gönüllü, 6 Şubat Kahramanmaraş depremlerinin ardından afet bölgesindeki çadır ve konteyner kentlerde, depremden etkilenen çocuklara yönelik “Hepimiz Çocuktuk” adlı önemli bir proje kapsamında yapılan etkinliklerin sağladığı faydalar çok önemlidir. Bu etkinlikte (şekil 1) terapistler plastik tabak, boya, ip ve kâğıt parçalarından

çocukların akıllarından geçen emoji ifadelerini belirtmelerini uygulamalı olarak yaptırmıştır. Şekil 2’de oyuncak legolar ile gelecekte yapmak istedikleri 3 boyutlu çalışmalarını yapmaları istenilmiştir.

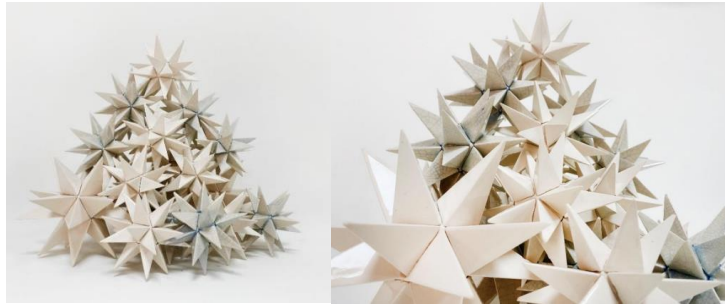

Şekil 2. Adıyaman Atletizm Pisti, Çadır Kenti (Kişisel Arşiv)

Kil kullanılarak üretilen materyaller kişilerin dünya ve iç dünyaları arasında bir bağ kurulmaktadır. Bu bağ sanat terapisinde kişilerin iç dünyasını sanatsal faaliyetler ile dışarıya aktarmasına yardımcı olmaktadır. Seramik ile terapi yapılırken bireyin bilinçaltı duygularının ve zihinsel olarak rahatlamasına iyi bir yöntemdir. Kilin bireysel veya grup terapilerinde kastedilen kilin işlenmesi, istenilen yöntem ile şekillendirilmesi ve bu işlemler sonucunda ortaya çıkan sanat eserinin üretim sürecinde yaşanan deneyim bireylerin kendilerini sanatsal olarak ifade edebilmesi açısından eşit derecede öneme sahiptir (Kılıç, 2022, 16). Seramik terapisi ile kişiler kendilerini cümle kurmadan sembollerle doğrudan ya da dolaylı olarak kendilerini ifade edebildikleri mümkündür. Kil ile şekillendirme yapma bireydeki gerginlik, huzursuzluk, mutluluk gibi bilinçaltına ait düşüncelerin ortaya konulması ile psikoterapide kullanılması temelini oluşturmaktadır.

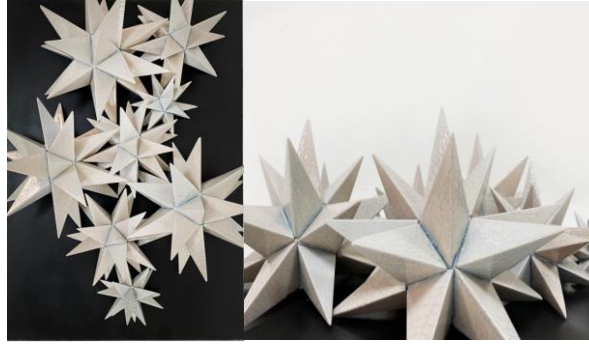

Şekil 3. Kil ile Şekillendirme, Adıyaman Atletizm Pisti Çadır Kenti (Kişisel Arşiv)

Şekil 4. "İsimsiz 2", 45x36 cm, Seramik, Kalıpla Şekillendirme, 1050°C / Şeffaf Krakle Transparan Sırlı, 2022 (Kılıç, 2022, 29)

Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Seramik Anasanat Dalı Öğrencisi Aysu Kılıç isimsiz 2 adlı çalışmasında beyaz renk dinginliği, duruluğu yansıtırken, şeffaf krakle sır kullanılarak duygu karmaşasını ifade etmek, hayatımızdaki var olan karasızlıkları yığıntı bir karmaşa ile belirtmek hedeflenmiştir (Kılıç, 2022, 29).

Şekil 5. "İsimsiz 4", 50x35 cm, Seramik, Kalıpla Şekillendirme, 1050°C / Krakle Transparan Sırlı, 2022 (Kılıç, 2022, 31-32)

Aysu Kılıç, "İsimsiz 4" adlı çalışmasında kararsızlıkların birbirinden bağımsız olarak aynı tezatlıkla birbirine bağlı hücre şeklinde olan, problem ve psikolojik sendromları yansıtmayı hedeflemiştir (Kılıç, 2022, 31-32).

Seramik ile yapılabilecek terapide, önemli bir oranda gözlem yapılabilmektedir. Düşüncelerin rahatça ifade edilebildiği, duyguları aktarmayı kolaylaştırılabileceği, bilinç altında var olan her şeyi açığa vurulabileceği, sözlü olmayan sembollerle ifade edilebileceği, seramik uygulamalar üzerinde sanat ve terapi adı altında somutlaştırmanın, yapılan deneyler ile mümkün olduğu anlaşılmaktadır.

Şekil 6. Kil ile Şekillendirme, Adıyaman Atletizm Pisti Çadır Kenti (Kişisel Arşiv)

Seramik ile Terapide Dokunsal Deneyim: Yapıcı ve Yıkıcı Süreçlerin Bireye Yansıtılması

Seramik, dokunma duyusu ile ilgili etkili bir dokunsal deneyimdir. İnsan gelişiminin ilk duyuşsal tepkilerinden biri olan ve insan yaşamının ilk dönemlerinde kil ile şekillendirme, temel bir kendini ifade etme biçimi olmuştur. Kil biçimlendirilirken, zihinsel açıdan sonsuz bir form zenginliğini içeren bir malzemedir. Böylelikle, kendi zihinsel alemini, duygularını, nesne ilişkileri ile anlatmada sözel olmayan iletişim yöntemine dönüşmektedir. Şekillendirilen kil, bir resmin aksine hem bakılabilir, hem de dokunulabilir. Bireyin iç dünyasında oluşan, korku, mutluluk, endişe vb. tezahürleri için sembolik oyun nesnelere olarak da algılanabilmektedir. Kilin plastik özelliği sayesinde sınırsız şekil alabilen yapısı gereği terapide, çocuklar ve yetişkinler için dokunsal deneyim sunan psikolojik tedavide oldukça faydalıdır.

Şekil 9. Kil ile Şekillendirme, Adıyaman Atletizm Pisti Çadır Kenti (Kişisel Arşiv)

Kil ile şekillendirme yapmak çocuk ya da bireyin duygu ve düşüncelerini biçimsel hale getirme olanağı sağlamaktadır. Şekillendirilecek bir ürünü kil ile deneyerek farklı biçimler üretmek, iç dünyasında yaşananları açığa çıkarmasını sağlamaktadır. Yaşadığı duygu durumuyla başa çıkabileceği ya da yeni umutlara yelken açabileceği ve iyileştirici etkisi olacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda her çocuğa bir miktar kil verilerek şekillendirme yapılmıştır.

Şekil 7. Kil ile Şekillendirme, Adıyaman Atletizm Pisti Çadır Kenti (Kişisel Arşiv)

Şekil 8. Kil ile Şekillendirme, Adıyaman Atletizm Pisti Çadır Kenti (Kişisel Arşiv)

Şekil 9. Kil ile Şekillendirilen Ürünler, Adıyaman Atletizm Pisti Çadır Kenti (Kişisel Arşiv)

Büyük bir merakla şekillendirilen kiler, özenle kurumaya bırakılmıştır. Şekillendirme sürecinde kimi çocuk annesine, kimi kardeşine hediye yapmayı düşünmüştür. Ürünü yaparken derin bir odaklanma içerisine girerek kile şekil verirken, belki de yaşadıkları deprem felaketinin etkilerinden kurtulmak için çabalamıştır. Gece çığlık atarak uyanan çocuklar, gündüz daha agresif bir yapıda oldukları ebeveynleri tarafından belirtilmiştir. Çadır kentte yapılan oyun ve etkinliklerle bir an olsun mutlu oldukları gözlemlenmiş, kil ile şekillendirmenin aşamalı olması da onları heyecanlandırmıştır. Bir sonraki aşamada ürün kurutulup, sonra pişirim için fırına girecektir.

Şekil 10. Varil Fırın Pişirimi ve Pişirim Sonrası Ürünlerin Çıkarılması, Adıyaman Atletizm Pisti Çadır Kenti (Kişisel Arşiv)

Şekil 11. Varil Fırında Pişirilen Seramik Ürünler (Kişisel Arşiv)

Kuruduktan sonra varil fırına konan ürünler, çocukların meraklı bakışları karşısında yakılmıştır. Ertesi gün fırının başında fırının soğumasını beklerken çocukların sabırsızlığı ve bir an önce ürünlerinin fırından nasıl çıkacağı merakı oluşmuştur. Gözlerinde okunan umut, heyecan ve mutluluk sanatla terapinin önemini göstermektedir.

Şekil 12. Adıyaman Atletizm Pisti, Çadır Kent, Dokuz Eylül Üniversitesi Ekibi, 2023.

Sonuç ve Öneriler

Sanat insan ruhuna hitap ettiği için sanatla uğraşmak insanı hep rahatlatmıştır. Bazen bir huzur arayışı, bazen de duygu ve düşüncelerin dışavurumudur. Bireyin psikolojik sorunlarının çözümünde de oldukça önemli ve tedavi edicidir. Sanatın tüm alanlarında bu etkiler görülmektedir. Kimi resme, kimi heykele, kimi de müziğe yansıtır duygu ve düşüncelerini... Bu anlamda sanatla terapide bireylerin, yalnızlık duygusunu yendiği, özgüveninin arttığı, huzura kavuştukları ve sıkıntılarından kaçtıkları bilinmektedir.

Sanatla terapi yöntemleri düşünülerek 6 Şubat Kahramanmaraş merkezli depremden etkilenen illerin başında gelen Adıyaman'da çadır kentte kalan çocuklara yönelik kil ile terapi yöntemlerinin iyi geleceği düşünülerek, kil ile şekillendirme ve pişirim etkinliği yapılmıştır. Adıyaman'da atletizm pistine kurulan çadır kentte, Dokuz Eylül Üniversitesi'nin öncülüğünde depremden etkilenen insanlar için, her hafta gönüllü bir ekip bu çadır kentte insanların yaralarını sarmak için destek olmuştur. Çalışmamız bu çadır kentte bulunan çocuk ve ergenleri sanatın iyileştirici gücünü düşünerek kile dokundurup kil ile şekillendirme yaptırarak desteklemektir. Çocukların kil ile şekillendirme yapması için birkaç şekillendirme yöntemi seçilerek, çocukların bu yöntemleri uygulamaları sağlanmıştır. Serbest şekillendirme, kalıba baskı ve çömlekçi çarkında şekillendirme yöntemlerini uygulayan çocuklar, çömlekçi çarkında şekillendirme yapmaya daha fazla ilgi göstermişlerdir. Kimi zaman müdahale ederek, kimi zaman da serbest bırakarak ifadelerini çamura yansıtılmaları gözlemlenmiştir. Çamura dokunup şekillendirmelerini yaparken, yaşadıkları ve üzerlerinden atamadıkları depremin etkilerini unutmaları sağlanmış bu da psikolojik durumlarının iyileşmesine katkı sağlamıştır. Bu süreçte şekillendirilen ürünlerini dikkatlice kurumaya bırakıp, sağlamaşması için pişirileceklerini duyduklarında, pişirim sonrasını da heyecanla beklemişlerdir. Pişirim anını beklemek bile kil ile terapide çocukların umut dolu anlar yaşadığını göstermektedir. Şekillendirilen ürünler kuruduktan sonra fırın olarak kullanılacak varile yerleştirilmiştir. Önce odun, kömür ve talaş varilin alt kısmına konarak, üzerine yapılan ürünler yerleştirilmiş, tekrar talaş ve odun eklenerek fırın yakılmıştır. Ertesi gün fırın başında pişen seramiklerini bekleyen çocukların heyecanlı ve mutlu oldukları, bu aşamada ürettikleri seramikler ile mutluluklarının, özgüvenlerinin oluştuğu gözlenmiştir. Bunun sonucunda anlaşılmaktadır ki sanat terapisinin bazen çok kısa sürede etkilerini görmek mümkün olmaktadır.

Kil ile şekillendirme yapan çocuk ya da bireyin, iç dünyasını ve hayallerini kil ile şekillendirdiği objelerle yapılandırdıkları görülmektedir. Bu çalışma çocuklarda ve bireyler üzerinde sanatla terapinin önemini vurgulamaktadır. Psikolojik tedaviye ihtiyaç duyan bireylerin tedavi edilmesinde sanat en iyi yöntemlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Kil, yapısı gereği plastik bir malzeme olduğu için, yoğurularak, kesilerek, kazınarak, çevirerek vb. sınırsız şekil verilebilen bir malzemedir. Bu yüzden üzerine resim kazınabilir, üç boyutlu heykel ve çeşitli objeler yapılabileceği için bireyin iç dünyasını yansıtacak ve onu rahatlatacak en iyi malzeme ya da sanat nesnesi olduğu söylenebilmektedir. Sadece şekillendirme aşamasında değil, kurutma ve pişirim aşamasında da insanı heyecanlandıran bir süreci vardır. Sadece seramik sanatıyla değil, diğer sanat dallarıyla da sanatla terapi yöntemlerinin okul öncesinden başlayarak tüm eğitim kurumlarında ve belediyelerin sosyal alanlarında verilmesi gerekmektedir. Böylece daha sağlıklı ve mutlu toplumlar inşa edilebilir.

Kaynakça

- Acar S. Ş., & Düzakın C. S. (2017). *Sanatla terapi ve yaratıcılık bir eğitim modeli olabilir mi?* (1. Baskı). Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Akaroğlu, E. G., Aysel, K. O. Ç., Tekbaş, U., Şen, H. N., & Erdoğan, Ş. N. (2023). Dışavurumcu sanat terapi yönteminin korku duygusu üzerine etkisi. *The Journal of Academic Social Science*, 142(142), 357-383.
- Bostancıoğlu, B., & Kahraman, M.E. (2017). Sanat terapisi yönteminin ve tekniklerinin sağlık – iyileştirme gücü üzerindeki etkisi. *Beykoz Akademi Dergisi*, 5(2), 150-162.
- Canyılmaz, E. (2021). *Tıp ve sanat, seramik ve terapi*, (Ed: Doç. Dr. Sema Yılmaz Rakıcı). Ankara: Akademisyen Kitabevi.
- Çal, R. (2019). Savaş veya doğal afet sonrasında çocuk veya ergenlere uygulanan okul bazlı müdahalelerin ruh sağlığı semptomlarına etkililiği üzerine bir sistematik derleme. *Talim*, 3(1), 71-102. Erişim: <https://doi.org/10.37344/talim.2020.8>
- Erden, G., & Gürdil, G. (2009). *Savaş Yaşantılarının Ardından Çocuk ve Ergenlerde Gözlenen Travma Tepkileri ve Psiko-sosyal Yardım Önerileri*. Türk Psikoloji Yazıları, Aralık, 12 (24), 1-13.
- Ergünay, O. (2007). *Türkiye'nin Afet Profili*. TMMOB Afet Sempozyumu Kitabı, 5(7), 1-14.
- Freud, S. (2020). *Sanat ve psikanaliz (Çev: Gökçe Metin)*. Ankara: Gece Kitaplığı.
- Göktepe K. A. (2015). *Sanat terapi*. İstanbul: Nesil Yayınevi.
- Göktepe K. A. (2024). *Sanat terapi*, (2. Basım). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Öz Çelikbaş, E. (2019), Dışavurumcu Sanat Terapisi. *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 20-37.
- Öz Çelikbaş, E. (2019). Dışavurumcu Sanat Terapisinde Resim Terapisi Alternatif Uygulamaları: Origami Kirigami Ve Kat'ı Sanatı İncelemesi. *Çeşm-i Cihan Tarih, Kültür Sanat Araştırmaları E-Dergisi* 6(2), 48-60.
- Öz Çelikbaş, E. (2020), Sanatın İyileştirici Gücü: Terapötik Sanat ve Yayoi Kusama. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 7(51), 565-572.
- Öz Çelikbaş, E. (2021). Dışavurumcu Sanat Terapisi 1. (Editör: Orkide Aksoy), *E-Psikoloji Dergisi*, Sayı 2, Mart, SAJEV Özel Küçük Prens Lisesi Psikoloji Kulübü Yayını, 11-14.
- Kadıoğlu, M. (2008). Modern, Bütünleşik Afet Yönetiminin Temel İlkeleri. *Afet Zararlarını Azaltmanın Temel İlkeleri, 1*. (Editörler: Prof. Dr. Mikdat Kadıoğlu, Doç. Dr. Emin Özdamar), JICA Türkiye Ofisi, 1. Baskı Mart, Ankara.
- Karabulut, D. & Bekler, T. (2019). Doğal afetlerin çocuklar ve ergenler üzerindeki etkileri. *Doğal Afetler ve Çevre Dergisi*, 5(2), 368-376.
- Karabulut, R., Türksoy, E., Kasapoğlu, N. & Kırat, H. (2020). Mülteci Çocukların Çizdiği Resimler Yardımıyla Okula Uyum Durumlarının İncelenmesi. *Çocuk ve Gelişim Dergisi*, 3(6), 38-50.
- Kandinsky, V. (1993). *Sanatta Zihinsellik Üstüne*. (Çev. Teyfik Duran). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Kırlı, S., Güney, M., Başar, T., Eracar Başar, N. (TY). Psikoterapide Sanatın Kullanımı, *Psikiyatrik Pratikte Sanat'ın Kullanımının Anlamı ve Bireysel Psikoterapide Kullanımı*.
- Kılıç, A (2022). *Seramik uygulamalar özelinde sanat ve terapi, yüksek lisans sanat çalışması raporu*. Hacettepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü Seramik Anasanat Dalı, Ankara.
- Klein, Melanie. (1975). *A love, guilt and reparation and other works*. Londra: Hogarth Yayınları ve Psikanaliz Enstitüsü.

- Levine, E. (2021). *Sanat yoluyla psikoterapi ve yaratıcılık sanat terapisi (Ateşe Yön Vermek) (Çev, Defne Yazıcıoğlu)*. İstanbul: Sola Yayınları.
- Parsıl, Ü. (2012). *Sanatta yaratıcılık, (1. Baskı)*. An Yayınları, İstanbul.
- Sağ, M. (2023). Sanat terapisinin psikolojik boyutları ve alımlamalar. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 62, 163-172.
- Pfefferbaum B., Houston J.B., North C.S., & Regens J.L. (2008). Youth's reactions to disaster and the factors that influence their response, *Prev. Res. Author Manuscript*, 15(3), 3-6.

İnternet Kaynakları

<https://Books.Akademisyen.Net/Index.Php/Akya/Catalog/Download/317/321/7930?Inline=1>

<https://www.bilgiustam.com/seramik-sanatinin-psikoterapideki-nemi/>